

Alpaidis

Tijdschrift van de Heemkring *Hoegaards Erfgoed* vzw
Erfgoed Geschiedenis Volkskunde Biercultuur

Anno LV nr. 215 2/2019

Driemaandelijks: juni, juli, augustus 2019

Afgiftekantoor 9550 Herzele

*Op de Open Monumentendag van zondag 8 september 2019 wordt het gerestaureerde
'Het Schip' opengesteld voor het publiek*

*nummer 216 van Alpaidis (verschijnt op 1 september) brengt het hele verhaal en zal
de bezoekers gidsen*

Cathy Mahieu-Maes
Niets is voor altijd ... en toch

verhalen uit mijn jeugd
in Hoegaarden, Tienen
Jaren '50 – '60

Warm aanbevolen

VOOR INLICHTINGEN:

pisces3352@gmail.com

is het mailadres van auteur Cathy
Mahieu en daar kunnen
geïnteresseerden terecht voor
verder informatie

*Een uittreksel staat in het nummer
68, 2/2019 van Familieschoon*

Verschijnt deze maand

Editoriaal

Georges Stienlet is aangesteld als voorzitter van vzw Hoegaards Erfgoed, in opvolging van

wijlen Yvette Kleynen. Georges woont in Nerm en restaureert er momenteel het beschermd woonhuis Het Schip. Hij is pas gepensioneerd als inspecteur-generaal van Financiën bij de Vlaamse Overheid. Hij is na klassieke humaniora afgestudeerd aan KU-Leuven als doctorandus in de economische geschiedenis en baccalaureus in de

wijsbegeerte. Hij oefende verschillende openbare bestuursmandaten uit, o.a. bij de Universiteit Gent en het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen. Hij doceert en publiceert regelmatig inzake financieel overheidsmanagement en begroting. Momenteel studeert hij filosofie op universitair niveau. Hij heeft ook twee romans op zijn actief. De zetel van onze vzw is overgebracht naar Nerm 115, Het Schip.

Van links naar rechts op de foto, met de klok mee: Wasily Pedjko, Diane Nitelet, Rik Cipers, Maurice Dodion, Georges Stienlet en Irène Bouthé. Raymond Billen neemt de foto.

Op de **Open Monumentendag van zondag 8 september 2019** wordt **‘Het Schip’**, het huis aan de Nermbeek, opengesteld. Onze kring zal daaraan deelnemen met een poging om de sfeer van oude dorpswinkel in herinnering te brengen. Het oorspronkelijke winkelrek bleef ter plaatse. Wie ons kan helpen met het uitlenen van kruidenierswaren van weleer geeft ons een seintje; elke hulp is welkom.

-Aandacht in dit nummer voor de molen van Hoksem die genomineerd is als *‘Actieve molen 2019’* door het Molenforum Vlaanderen vzw. De uitreiking van kenteken en oorkonde heeft plaats te 8610 Kortemark, Torhoutstraat 9, CC De Beuk op zaterdag 15 juni 2019.

-Voorstelling van een standaardwerk gerealiseerd door Dr. Frans Doperé.

-Opfrissing van de jaren '70: Wat hebben Pierre Celis, de Getegalm, Bokrijk, UBRT, Jozef Weyns, Gaston Durnez en schilder Joachim Beuckelaer gemeen? **HUN LIEFDE VOOR HET OUDE HOEGAARDSE BIER.**

-De jaarboeken van de HHK ontwart en ter inzage in ons archief.

-Hommage aan Freddy Mannaerts (1945-2019)! Hij was bij de eersten van de Heemkundige Kring, tot hij actief in de politiek ging en de statuten niet toelieten dat hij bestuurslid bleef.

-Terug naar de Romeinen met een fietsroute

De molenaars/restaurateurs en de watermolen van Hoksem worden genomineerd op 15 juni 2019 te Kortemark

(Raymond Billen, Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Bart De Taeye, werktuigbouwkundig ingenieur en molenaar

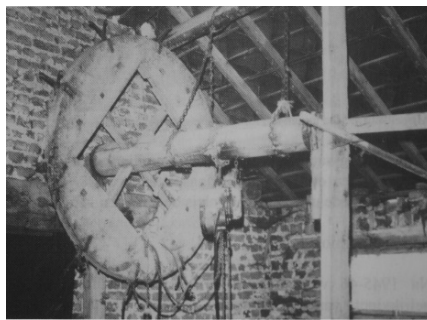
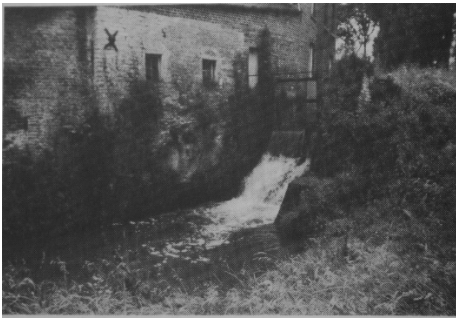
Het Molenforum Vlaanderen brengt hulde aan de eigenaars/restaurateurs van de watermolen op de Mene in Hoksem op zaterdag 15 juni 2019 te Kortemark.

De Molen van Hoksem in Hoegaarden is genomineerd is als “ACTIEVE MOLEN 2019”.

Tijdens een plechtigheid in Kortemark worden de betrokkenen als beheerders en vrijwillige molenaars gevierd: ***‘voor de inzet om de molen in werking te houden en onderhoudswerken uit te voeren’.***

De uitreiking van kenteken en oorkonde gaat door te Kortemark in CC De Beuk, Torhoutstraat 9 van 14u30 tot 18u

Oude en minder oude foto's van de molen

Het molengebouw met de sluis (foto's E. Saelmaekers)

Luiwerk met houten kroonwiel van het oude mechanisme in het molengebouw

Foto's Wasily Pedjko

De watermolen in het centrum van Hoksem. Foto: google street view

Bart De Taeye en Elke De Rijck, werktuigbouwkundig ingenieurs van de KU Leuven kochten de molen in 1998; Bart volgde de opleiding tot artisanaal molenaar.

Na 35 jaar maalt de watermolen van Hoksem opnieuw. De feestelijke opening met folkmuziek van Fjost en Galathea en lekkers uit de oven, vond plaats op zondag 4 september 2016.

5

Wat geschiedenis

Er is een vermelding van een molen in 1340 ‘*Apud Hoxeem ...iuxta semitam ducentem versus slachmoelen*’, het was toen een slagmolen¹. Volgens Kempeneers gaat deze vermelding uit het Tiense stadsarchief om de nog bestaande molen te Bijgaarden.

Het kapittel van Hoksem werd opgericht in 1348 als gevolg van de testamentaire beschikking van kanunnik Jan van Hoksem in 1344 en 1347. In de 17de eeuw waren zij in elk geval de bezitters van 1654 tot 1679.

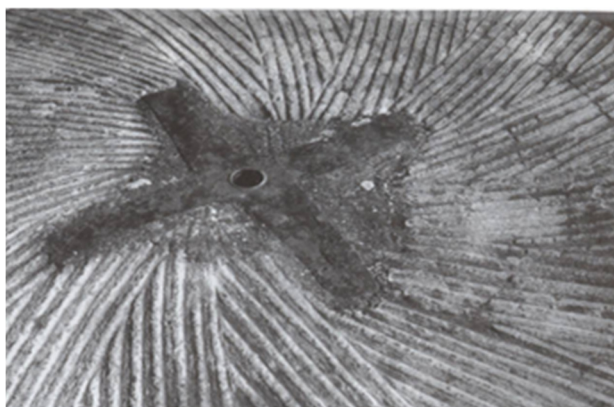
¹ DOPERE, F., *De watermolens te Hoegaarden, Een technisch-historische benadering*, in *Jaarboek Gesch. Oudh. Kring Leuven en omg.*, XXXI, 1991, p. 3-86.

Erik Saelmaekers e.a., *Hoksem, Een dorp met een kapittel* 1997, 297 p.

Paul Kempeneers, *Oost-Brabantse Plaatsnamen*, *Kuntich* IX, 6, Reeks Toponymica K.U.Leuven, 1994

werden opnieuw opgevoegd. Daarna werd de stuw vernieuwd en de beek over een lengte van twintig meter gekanaliseerd. De vastgeroeste turbine werd hersteld. De twee steenkoppels en de gietijzeren tandwielen, de meelkasten, karen en alle grote en kleine houten onderdelen werden gemaakt. Door het water in de Mene op te stuwen ontstaat een verval van drie meter. Door een opening in de muur stroomt het water in de turbineput. het water kan enkel weg door een buis van ca. 50 cm. Bovenop de buis staat de turbine die door de

In 1798 werd hij verkocht aan N. Meys die er in 1824 nog altijd de eigenaar van was. De molen had toen één waterwiel van 2pk en twee maalstoelen. Aan de molen was ook een brouwerij verbonden.

De watermolen van Hoksem dateert van 1640 en was eigendom van het kapittel. in 1824 werd er naast de graanmolen ook een volmolen en een okermolen geïnstalleerd. vermoedelijk werd na de eerste wereldoorlog het houten bovenslagrad vervangen door een turbine.

De molen werd bij overlijden van Albert Gellens, de laatste molenaar. in 1981 stilgelegd.

De meeste machines en ook een steenkoppel werden verkocht of weggegeven en de molen raakte in verval.

In 1988 kochten Bart De Taeye en Elke De Rijck, werkbouwkundig ingenieurs, de gebouwen. De restauratie verliep in verschillende fasen. Dak, houten vloeren en dito ramen werden vervangen. De muren

kracht van het water begint te draaien. De rotor drijft een verticale as aan die dan weer de machines in werking zet.

Na 35 jaar is de watermolen feestelijk **heropend op zondag 4 september 2016.**

Onderzijde van de gegoten molensteen met excentrisch zwaaijandscherpsel, Vlaamse viertakrijn en gat waarin het onderijzer paste; oude molen, nu opgesteld in de tuin.

Welgemeende gelukwensen vanwege *Hoegaards erfgoed* vzw aan Dr. Frans Doperé.²

Een nieuw standaardwerk om bouwwerken tussen de 10e en 16e eeuw te dateren

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Het metselwerk van een kathedraal, een abdij, een parochiekerk, een middeleeuws kasteel of woonhuis dateren zal altijd één van de hoofdbezigheden zijn van een bouw-archeoloog/historicus. De gekende methodes waren tot nu een combinatie van: uitpluizen van rekeningen (indien beschikbaar), vergelijking van stijlen (indien betrouwbaar), dendrochronologie (als het hout gelijktijdig dateert). Frans Doperé is er na 25 jaar gedreven onderzoek, de laatste jaren als *research fellow* van de *K.U. Leuven*, universiteit waar hij ook zijn werkmethode doceert aan de archeologen in spe, **in geslaagd om een chronologie op te stellen van de steenhouwtechnieken in de middeleeuwse gebouwen.**³

Frans Doperé heeft ook in *Alpaidis*⁴ gepubliceerd over de romaanse kerken van Overlaar, Hoksem, Meldert, Lincet, Noduwez met grondplannen.

² Frans Doperé, *Dater les édifices du Moyen Âge par la pierre taillée*, Safran, Brussel, 2018, 540 p
Frederique Vanneuville, Wanneer de stenen spreken, -Tertio, XX (2019), nr. 994, 27.02.2019, p. 12, bespreking van de publicatie

³ In België en Frankrijk; nu gaat hij met zijn methode aan het werk in Sagalassos, waar de K.U. Leuven al decennialang een oud Romeinse stad opgraaft

⁴ Frans en Johannes Doperé, De Romaanse kerken uit onze streken. -*Alpaidis* 1971 (7de jaargang, nr. 22)

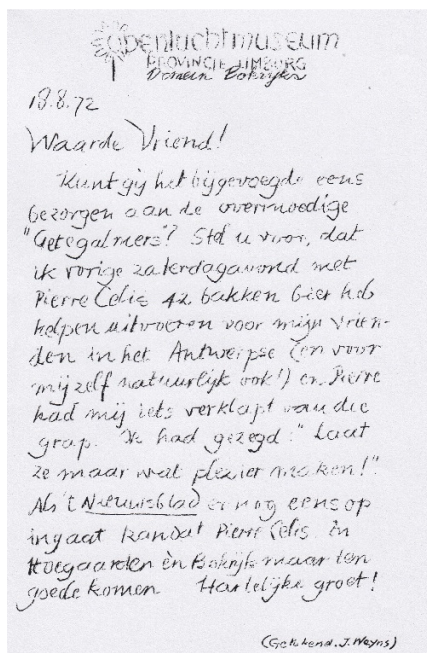
Auteur Gaston Durnez brengt in zijn jongste boek "Een mens is maar een wandelaar" (Davidsfonds, 2018) een huldiging van wijlen Pierre Celis in herinnering

(Raymond Billen, Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Durnez beschrijft leven en werk van wijlen Jozef Weyns, oprichter van het openluchtmuseum van Bokrijk. De auteur nam deel aan de jaarlijkse meifeesten ten huize van Weyns. Daar werd het **Joachim De Beuckelaer Eremerk** uitgereikt aan "verdienstelijke chefs, bakkers, brouwers of gelijkgezinde mensenvrienden".

Hij vernoemt één winnaar: *"Een van de laureaten was de eenmansbrouwerij die in Hoegaarden de oude traditie van het witbier weer opnam. Het netwerk steunde dat geestdriftig. Wij abonneerden ons op een maandelijks aantal flessen en die werden door de brouwer zelf thuisgebracht. Men weet welke grote vlucht die onderneming sindsdien heeft gekend."*⁵

Het was 1972 toen het zevende eremerk werd uitgereikt aan Pieter Celis voor het opnieuw brouwen van het Hoegaards witbier. Andere laureaten zijn onder andere Georges Fryns (jenever), Modest Van den Bogaert (Brouwerij De Koninck), Biscuiterie Jules Destrooper, maar ook de maatschappij *Honger en Dorst* (voor haar *rosbief met seizoensgroenten en aardappelen*) of Elza Guyssens (voor haar *Katrienspekken*). Het Joachim Beuckelaer Eremerk werd sinds 1966 op de jaarlijkse heemdag uitgereikt aan een persoon of vereniging die zich inzette voor de Vlaamse gastronomie en de streekgebonden traditie. Het is vanaf 2013 niet meer toegekend. Het stimuleren van de gastronomie behoort niet (meer) tot de kernopdracht van Heemkunde Vlaanderen. Het was genoemd naar een zestiende-eeuwse Antwerpse schilder van keukentaferelen. Het opzet was niet vrij van humor. Durnez herinnert eraan dat zijn groep *De Memlingen* heette. Naar de troostende uitspraak *'Memmen niet veel, maar memmen veel gelachen'*.⁶

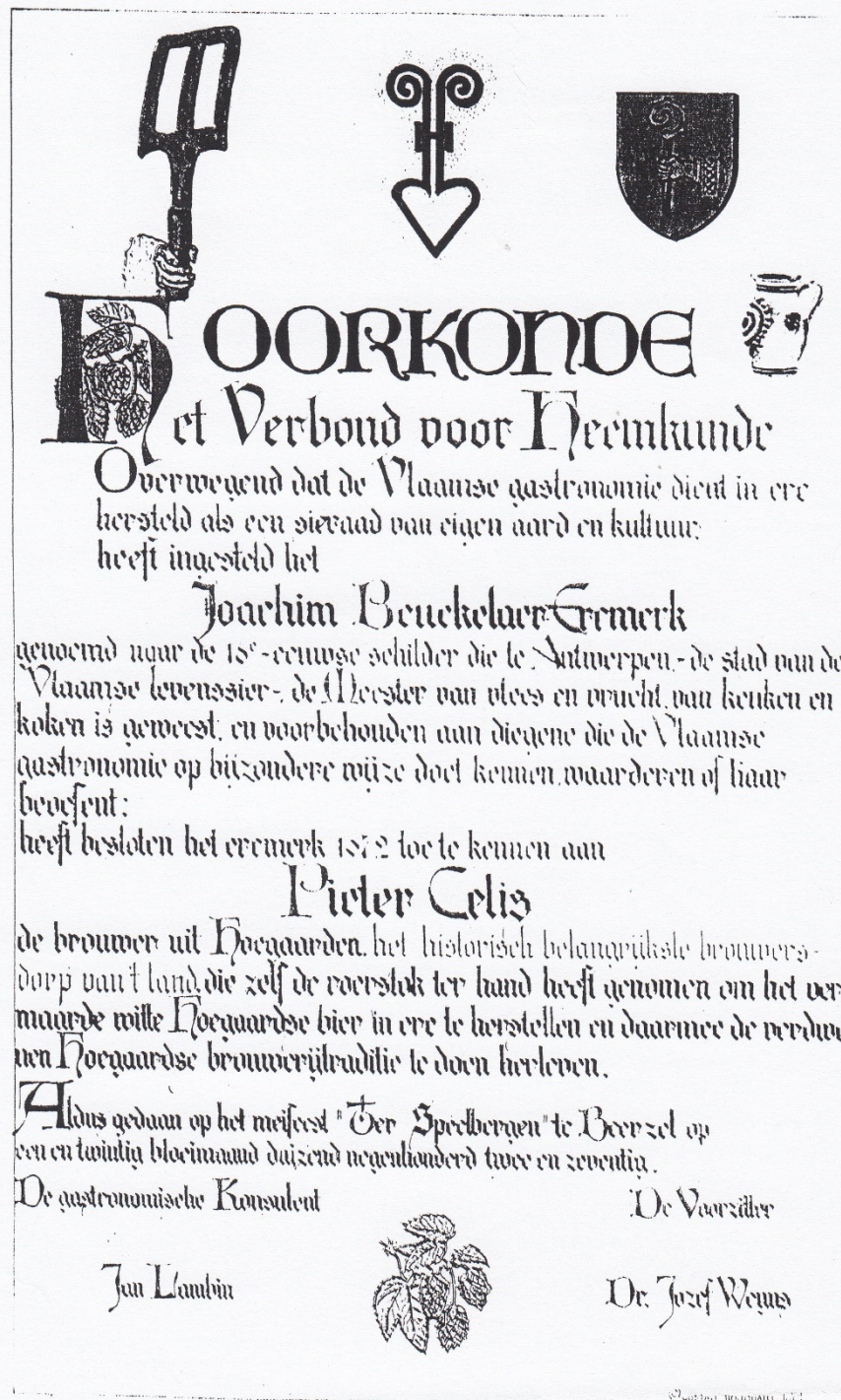
Waarde Vriend!

Kunt gij het bijgevoegde eens bezorgen aan de overmoedige "Getegalmers"? Stel u voor, dat ik vorige zaterdagavond met Pierre Celis 42 bakken bier heb helpen uitvoeren voor mijn vrienden in het Antwerpse (en voor mijzelf natuurlijk ook!) en Pierre had mij iets verkapt van die groep. Ik had gezegd: "Laat ze maar wat plezier maken!" Als 't Nieuwsblad er nog eens op ingaat kan dat Pierre Celis in Hoegaarden én Bokrijk maar ten goede komen Hartelijke groet!
J. Weyns

⁵ Pierre Celis; De Standaard en Het Nieuwsblad op 29 mei 1972

⁶ We hebben niet veel, maar we hebben veel gelachen

De Oorkonde 'Joachim Beuckelaer Eremerk' 1972 aan Pierre Celis toegekend

Genk- Bokrijk, 18 augustus 1972

Aan de Heer Hoofdredakteur van het
Nieuwsblad,
Emile Jacquemainlaan, 127
1000 Brussel

Mijnheer de Hoofdredakteur,

Men heeft mij, vanzelfsprekend, vandaag het plezierige artikel onder de neus geduwd dat heden, vrijdag 18 augustus '72, bladzijde 5 in uw blad is verschenen onder de titel "Hoegaarden wil naam in Bokrijk" ; "Jeugdkring: Brouwerij is van ons - niet uit Diepenbeek". Wie zou geen zin hebben voor een dergelijke studentengrap? Maar de meisjes en jongens van de "Getegalm" hebben zich toch wel een beetje vergist. Waar zij zouden beweren, zoals in het artikel staat, dat "om de een of andere reden men echter heeft gemeend er beter aan te doen de bezoekers van het museum wijs te maken dat het "Paenhuis", met zijn unieke installaties waarmee de vooroorlogse "Hoegaards" werd gebouwd, afkomstig is van Diepenbeek". Ik voeg hierbij een fotokopie uit de Omstandige en uit de Beknopte Museumgids, waarin duidelijk wordt verteld, hoe de toedracht van de zaak is. Daar staat te lezen dat het gebouw komt uit Diepenbeek, de inrichting uit Hoegaarden en de pomp uit Leuven. Het jonge volk van de "Getegalm" mag dus gerust zijn: in ons museum wordt de waarheid niet verdraaid en krijgt elk zijn recht.

Ik maak van de gelegenheid gebruik om een paar zaken te verklappen die de sympathieke jongelui van Hoegaarden misschien niet weten. Ten eerst heb ik zelf een zeer grote bewondering voor het dorp Hoegaarden dat, bouwkundig en heenkundig gezien, misschien het rijkste van het Vlaamse Land is. Daarom heb ik mij, als lid van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, er erg voor ingespannen om de belangrijke boerderijen en huizen van Hoegaarden voor te stellen ter rangschikking tot monument. Dat weet de gemeente-secretaris maar al te goed. Ten tweede heb ik, als voorzitter van het Verbond voor Heenkunde, er voor gezorgd, dat de Hoegaards brouwer Pieter Celis, die erin geslaagd is het uitstekende oud-Hoegaardse bier terug te brouwen, onderscheiden is geworden met het "Jochim Beuckelaer-Eremerk 1972".

De eerste bladzijde van de brief van Dr. Jozef Weyns

„Met de pint in de hand.....»

Hoegaarden en Bokrijk beslechten bieroorlog

«Met de pint in de hand schept men vriendschappelijke banden in het hele land», dat zei Keizer Karel op de plechtige inhuldiging van 't Paenhuys in het Domein van Bokrijk. Dat Paenhuys (brouwerij) was vorig jaar oorzaak van een rel op hoog diplomatiek niveau tussen Hoegaarden en Bokrijk, waar men nagelaten had om bij het Paenhuys van

Diepenbeek te vermelden dat het hele brouwersinterieur van Hoegaardse oorsprong was.

Het pennetwisten en de manifestatie ter plaatse werd nu besloten met de introductie van het folkloristische «Oud Hoegaards bier», in het heemkundig hart van Limburg, een verzoening die werd bewerkstelligd door Keizer Karel die, zo vertelt Dr. Weyns, indertijd het Hoegaards bier veelvuldig liet vloeien aan het hof.

De manifestatie in Bokrijk werd opgezet door dr. Weyns en de leden van de kring Getegalm, die zich in Hoegaarden op heemkundig verantwoordelijke wijze uitleeft in een eigen Paenhuys. Tussen de beide Paenhuysen werd nu een onverbreekelijk pakt gesloten.

De eis van de Hoegardiërs wordt ingewilligd. Hun naam wordt vermeld op het gebouw en wat meer is, het Hoegaards Bier wordt er nu geschonken.

«Want», zo zei dr. Weyns bij de introductie, «anders zou het gebouw geen ziel hebben. Om aan de bezoekers te tonen dat er voortaan bier wordt geschonken hangt er naar oude gewoonte een kruik aan de gevel.» Keizer Karel sprak met recht en rede, de lof over dit initiatief dat zijn inzet kreeg op de meest zonnige dag van het jaar. Zijne hoogheid beaamde ook de huldewoorden aan het adres van Pieter Celis, de Hoegardier die op zijn eentje het Hoegaardse bier opnieuw is gaan brouwen.

Nadat Getegalm een meiboom had geplant en voordat de Tirlantijntjes hun dansen opvoerden, kreeg de Keizer van «een boer van Olen» (!) de eerste pint Hoegaards aangeboden. «Ik weiger!» zei de Keizer en hij

haalde zijn eigen pot boven, de echte met de drie oren!

Bezoek

Ongeveer op hetzelfde ogenblik moet men «In 't Hofke», bij Velters, in Olen gekonstateerd hebben dat «het» weer was gebeurd. Hun pot van Keizer Karel, de echte, was weer verdwenen. Vooraleer naar Bokrijk te rijden waren de Getegalmers van Hoegaarden op bezoek geweest in Olen. De pot werd er zaterdag al teruggebracht maar dan wel met een herdenkingsinscriptie.

Keizer Karel toonde zich ook op de hoogte van de territoriale verzuchtingen die nu in de belangstelling staan. Hij verklaarde dat noch de hertog van Brabant noch de prins-bisschop van Luik, noch de regentieraad van Tienen enige aanspraak op de oude enclave Hoegaarden mag doen gelden. Integendeel, op zijn gezag wordt Hoegaarden tot het einde der tijden onafhankelijkheid toegerekend, meer zelfs, de twee heerlijkheden Meldert en Outgaarden zullen voortaan mee van de Hoegaardse geneugten genieten.

Nadat de aanwezige Bestendige Deputatie moest aanhoren dat Bokrijk de hoofdplaats van Limburg zal worden en nadat ze dat hadden verwerkt met een slok uit de pot van de keizer, plaatste deze laatste zijn signatuur in het gulden boek van het openluchtmuseum. Het prijkt, geflankeerd door een pot met drie oren (!), in de buurt van dat van Kennedy en prinses Paola.

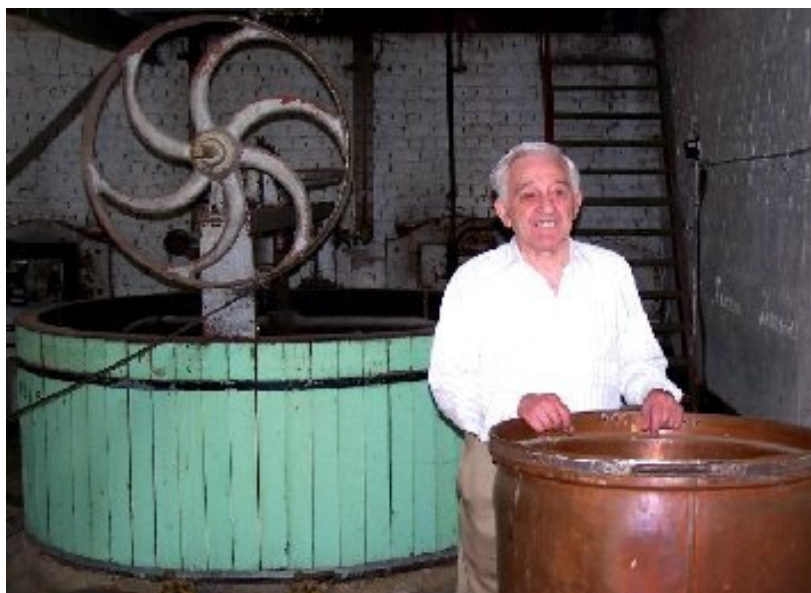
Nog vele prominenten zullen volgen en samen met alle bezoekers zullen ze voor het eerst in het oude Paenhuys het bier aangeboden krijgen dat nog volgens het oude recept wordt gebrouwd.

De strijd met leuzen als «Hoegaarden laat zijn Paenhuys niet los» en «Bokrijk een bok rijker» is niet voor niets gestreden. «Nee», zegt Keizer Karel, «er bestaat voortaan een broederband tussen de Paenhuysen Bokrijk en Hoegaarden», en hij dronk. (rb)

Aan de verzuchtingen van de Hoegardiërs werd voldaan. In Bokrijk werd hun gemeente uitgeroepen tot «bierdorp van de Nederlanden» omdat een paar eeuwen geleden 2/3 van de bierexport vandaar vertrok. Men erkent dat een deel van het Bokrijks Paenhuys Hoegaards is en Keizer Karel dronk er Oud Hoegaards uit zijn eigen tinnen pot. (rb)

In de strip gaat Ubrt terug tot de middeleeuwen (1318). Hij ziet dat de brouwers een

Pierre Celis toont fier zijn eerste brouwmateriaal in de ouderlijke hoeve op de Vroente; dit erfgoed is na het overlijden van Pierre verhuisd naar de USA

(beschonken) toren op de kerk zetten en beleeft hoe Louis Tomsin de laatste kranen dichtdraait in 1957. Pierre Celis hervat de productie van de *Hoegaard* in 1965 samen met ingenieur Thomas. In 1984 wordt Celis daarvoor geslagen tot Ridder van den Roerstock. Op de feestaffiche staat "Vijftien jaar brouwen" (Pierre startte in 1965, maar schonk officieel zijn eerste pint in 't Nieuwhuys in 1966)⁷. Het verhaal leidt van Vroente

naar Stoopkensstraat en vermeldt de duizenden bezoekers. Op dat punt komt Frans Huon (nadien burgemeester)

in het spel: *"En van waar zijt gij? Van Nicaragua? Kent ge daar Yvan Janssens niet?"*

Naast veel andere soorten werd in 1981 *Kluzenaar* gebrouwen, om het Millennium van Hoegaarden te vieren. Bij de ereprijzen wordt vermeld dat brouwer Celis in 1981 in Nederland 't *Zilveren Fritje* ontving als beste Europese brouwer. Hij begint te exporteren en belandt in de VS op de set van *Dallas*. Alsof hij erbij was verhaalt Ubrt de ontmoeting met Pamela Barnes Ewing (de actrice Victoria Principal): *"Hallo, I'm Pamela"*. De Hoegaardier antwoordt: *"Hoho! I'am Pierlala."*

13

Inhoud Familieschoon 60ste jaargang, nr. 68(NR), 2/2019

- Art. 301 Sponsor gezocht en Geschiedenis van de Confrérie (1ste deel)
- Art. 302 De Gulden Lelie en voetbal, een alomtegenwoordigheid in de jaren '60
- Art. 303 Dumont Camille en de eerste wereldoorlog
- Art. 304 Niets is voor altijd en toch – mijn jeugd te Hoegaarden, Tienen, jaren '50-'60, een pagina uit de publicatie van Cathy Mahieu
- Art. 305 Overlijden van Paul Thiry
- Art. 306 Financieel verslag van de Confrérie en ledenbeheer 2019
- Art. 307 Afscheid van zes gemeenteraadsleden, waarvan twee uit de 'Gulden Lelie'

⁷ 't Nieuwhuys was toen museum van onze heemkring en zetel van de vereniging

De jaarboeken van de HHK, Hoegaardse heemkundige kring (1982-1991)⁸

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Jaarboek nr 1 (1982)

Statuten in de bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 28 mei 1982

Het archeologisch onderzoek naar een Gallo-Romeinse villa op de Blotenberg te Hoegaarden, *historische situering, de Gallo-Romeinen te Hoegaarden en beschrijving van enkele recente archeologica*

Dopere F., Archeologisch onderzoek van de donjon te Meldert, *voorlopig opgravingsverslag 1982*

Jaarboek nr 2 (1983)

F. Doperé, Restauratie en authenticiteit in monumentenzorg, *met het oog op restauratie van de donjon van Meldert*

F. Doperé, Oude grafmonumenten op het voormalig kerkhof van Meldert

P. Bosteels, Over Hoegaarden en ander bier, *algemeen artikel, niet specifiek over Hoegaarden*

F. Doperé (voor de werkgroep), tentoonstelling Meldert, voormalige heerlijkheid van het hertogdom Brabant, Kunst en geschiedenis (*tussentijds verslag, 1983*)

Jaarboek nr 3 is vervangen door de studie over Meldert:

Meldert, voormalige heerlijkheid van het hertogdom Brabant. Kunst en geschiedenis, Hoegaarden- Meldert, Uitgave van de Hoegaardse Heemkundige Kring, 1984, 370 p.

Jaarboek nr 4 (1985)

(Samengesteld door Bosteels P.)

Een balans in de weegschaal?, beschouwingen over heemkunde door Bosteels P.

Vakmanschap, lef en witte Gobertange, het spel van Manjg

Jules Cipers, gemeentesekretaris en de eerste ambtenaar

Benny Swinnen, bakker en het geheim van de patakonkoek

Femke Simonis en haar recept van Hoegaardse biervlaai

Jaarboek nr 5 (1986)

Projekt Rommersom, *over de kapel, wat is uitgevoerd (1986) en wat nog uit te voeren is (1987)*

Verslag orgelwandeling 28 september 1986, *Hoegaarden, Hoksem, Kuntich, Vertrijk en Willebringen: de kerkgebouwen en hun orgel*

Dopere F., Milieu Projekt Spoorwegberm, *de spoorweTienen-Hoegaarden, bedenkingen in verband met de bestemming*

Hoegaardse Heemkundige Kring, 5 jaar werking voor onze leden, *overzicht van de activiteiten*

Jaarboek nr 6 (1987)

J. Doperé, Philips II (1527-1598) en het ontstaan der Zeventien Provinciën, *een korte studie van het hoe en waarom de eenmaking een noodzaak werd met een opsomming van al de landsheren*

⁸Deze heemkring uit 1982 (Bijlagen Belgisch Staatsblad 28 mei 1982) is opgegaan in de VZW 't Nieuwhuys, in 1991. De HHK was vooral bezig met het patrimonium-onroerend erfgoed van Groot Hoegaarden

Jaarboek nr 7 is vervangen door de studie over Rommersom:

F. Doperé e.a., De Calvarie van Rommersom (Hoegaarden), Uitgave Hoegaardse Heemkundige Kring, Hoegaarden, 1989

Jaarboek nr 8 (1989)

F. Doperé, De watermolens van Hoegaarden
T. Saelmaekers, De Hoegaardse brouwerijen in de 19de eeuw

F. Doperé, Zekerheden en vragen omtrent de identificatie van het 13de eeuwse Sint Ermelindisschrijn van Meldert

Jaarboek nr 9 (1990) (vanaf nu: HOK, hoegaardse oudheidkundige kring;)

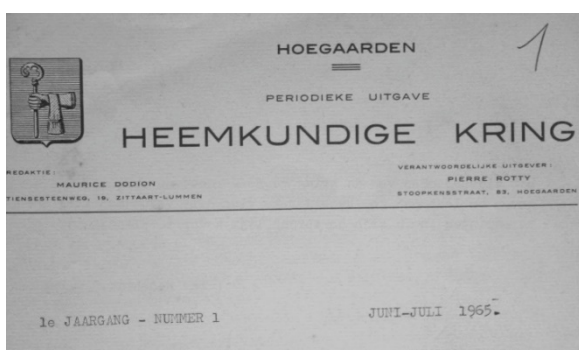
E. Saelmaekers (samenstelling), Hoegaardse volksverhalen, *dwaallichtjes*, *weerwolven*, *spoken*, *tillekesjacht*, *heksen*, *tovenaars*, *alvermannekes*; de verhalen komen uit de licentiaatsverhandeling van V. Michiels-Lecock

Jaarboek nr 10 (1991)

T. Saelmaekers (samenstelling), Spookverhalen uit Hoegaarden, *het verhaal van de ridder van Hoxem*, *het verhaal van Peut van Hautem*, *heksenverhalen uit*

Hoegaarden en Meldert, *de Tillekesjacht*, *verborgen goud in Hoegaarden*, *de dwaallichtjes*, *de Hakeman*, *er zit iets aan het stenen kruis te Meldert*, *de Koerpater te Meldert*, *verhalen over weerwolven in Hoegaarden en Meldert*, *duivelsverhalen uit Hoegaarden*. De bedoeling van jaarboeken 9 en 10 is het optekenen van volksverhalen uit Hoegaarden en deelgemeenten. Onderhavig jaarboek is gebaseerd op de licentiaatsverhandeling van K. Vandenbosch, *Volkscultureel erfgoed van Hoegaarden en Meldert*, Leuven, K.U.L., 1991

15

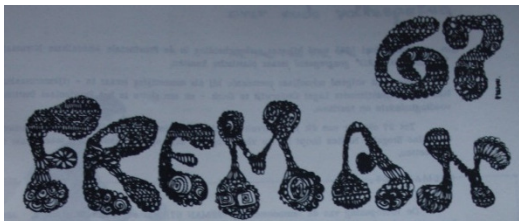
De huidige naam van onze Heemkundige kring **Hoegaards erfgoed vzw** komt voort uit de **Heemkundige Kring Hoegaarden** opgericht in 1965 met een tweemaandelijks uitgave *Periodieke Uitgave Heemkundige Kring*. Deze vereniging werd opgenomen in de **VZW 't Nieuwhuys** in 1967 (Bijlagen Belgisch Staatsblad 23 februari 1967, wijzigingen aan de statuten van 1964 van 't Nieuwhuys) en de naam veranderde in

Heemkring Museum 't Nieuwhuys met als tijdschrift *Alpaidis*. was in de beginperiode gewoon Heemkundige Kring, met als uitgave *Periodieke Uitgave Heemkundige Kring*(1965). Vanaf het nummer 9 (1967, 3de jaargang) verschijnt ons tijdschrift trimestrieel onder de benaming **Alpaidis**, met of zonder trema; het huidige nummer is het 215de nummer van de hele reeks, te beginnen in 1965.

Een volledige reeks van de jaarboeken van de HHK en van *Alpaidis* is ter inzage beschikbaar op ons archief (inlichtingen en afspraken irene.bouthé@telenet.be)

Een korf herinneringen aan het rijkelijk gevulde leven van Freddy Mannaerts (1945-2019) ‘Eens Hoegaardier – altijd Hoegaardier – voor iedereen Hoegaardier’

(Christian Hennuy, Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

FREMAN: is vooreerst de schuilnaam van kunstschilder Freddy Mannaerts, afgeleid uit de eerste lettergreep van zijn voor- en familienaam
FREMAN 67: is zijn allereerste tentoonstelling die plaats greep in het museum Julien Van Nerum van 9 tot en met 24 september en de meest

representatieve werken ten toon spreidde van FREMAN.

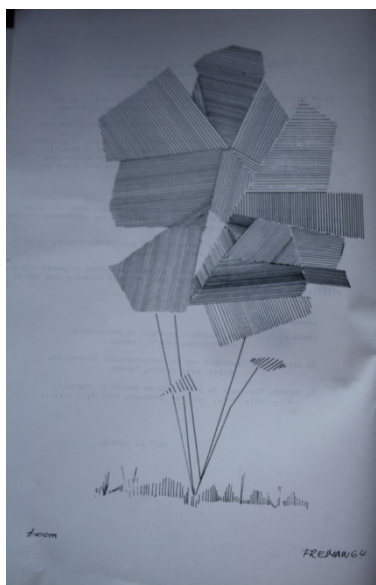
Freman werd geboren op 22 augustus 1945 te Hoegaarden, Tiensestraat 75, en is dus een echte Hoegaardier, die thans woont in de Doelstraat 66.

Als kleuter bezocht hij de gemeentelijke ‘bewaarschool’, in die tijd nog naast het gemeentehuis. de juffrouw had toen aan zijn ouders gezegd, dat indien ‘hunne kleine’ niet al te best moest studeren hij toch genoeg talent bezat in zijn tekeningen.

Vanaf zijn zesde levensjaar bezocht hij dan de grote school of gemeentelijke jongensschool, waar hij zijn eerste verstandelijke vorming kreeg. Geleidelijk aan evolueerde de kleine Freman tot een knaap van twaalf jaar en moest, gezien hij niet tot de domsten behoorde, tezamen met zijn vrienden Swellen, Delmel, Vaes e.a. de lessen in de zesde van het Koninklijk Atheneum te Tienen volgen.

Behorend tot een handelaarsgezin, waar vader en moeder weinig tijd hadden, was hij reeds vanaf zijn eerste leerjaar gewoon zelfstandig te werken, zodat dit hem zeker ten goede kwam in het atheneum. Hier boeiden hem zeer de lesuren handenarbeid onder leiding van de Heer Theo Humblet, kunstschilder. Door de Heer F. Van de Velde, tekenleraar kwam Freman in de derde moderne wetenschappelijke A, afdeling artistiek tekenen. Dit schrikte hem niet af, daar hij wist dat het voor hem gunstig was voor zijn volgende studies.

Op 30 juni 1963 bekwam hij aldaar zijn gehomologeerd getuigschrift en kon verder zijn studies kiezen. Gedurende zijn atheneumtijd knapte hij reeds verschillende decoratiewerkjes

op voor verschillende jeugdverenigingen en toneelvoorstellingen. Min of meer gesteund door zijn vader, die huisschilder is, verf en behangpapier in voorraad heeft, kon hij gemakkelijk dergelijke werkjes opknappen.

Bij de hervatting van het schooljaar begon hij op achttienjarige leeftijd het regentaat in de plastische kunsten, waar hij door de Heer Ph. Stels ingeleid werd in de wereld der decoratieve composities en esthetica, hetgeen bij hem nog in de kinderschoenen stond. Dank zij de voldoende kennis van wetenschappelijk tekenen, opgedaan in het atheneum, kon hij zich toeleggen op de meer artistieke richtingen als kunstgeschiedenis, boetseren, schilderen en decoratie. Dit maakte dat gedurende de eerstvolgende vakantie verschillende schilderwerken verwezenlijkt werden.

Op 23 juni 1965 werd hij met onderscheiding in de Provinciale Middelbare Normaalschool 'Ernest Richard' geaggregeerd leraar plastische kunsten. Het eerstvolgende schooljaar presteerde hij als tussentijdig leraar in rijksnormaalscholen te Hasselt, rijks bijzonder Lager Onderwijs te Genk en tenslotte in het Provinciaal Instituut voor de voedingsindustrie en toerisme.

Tot 27 oktober van dit jaar (1967) vervult hij zijn legerdienst bij de 10de jachtbommenwerperswing te Kleine Brogel. Nadien hoopt hij zo vlug mogelijk zijn opvoedingswerk als tekenleraar te kunnen voortzetten.

FREMAN 67

De vooropening van de tentoonstelling FREMAN 67 was een waarachtig succes. Men kon er het variërend geheel van schilderijen, schetsen, keramiek, houtsculptuur en decoratieve composities bewonderen.

De meest typische en meest gewaardeerde schilderwerken zijn FREMANS decoratieve composities. Bedoeld als versieringsstukken dient de tekening alleen als scheiding tussen figuur en achtergrond. De kleur doet hier alles, het beste bewijs van de degelijkheid van het werk. Schilderen is niet tekenen maar vormen met kleuren.

Als U, lezer, een doek koopt, is het gewoonlijk om uw interieur te verlevendigen, zodat een decoratief werk het best hieraan beantwoordt. De diepgaande kleuren van een Freman-gamma, de gebruikte klassieke opbouw met eenvoudige vormen zijn bij dit soort werken meer dan voldoende. Alleen de plaats waar het hangt in de woning kan nog van invloed zijn; zo maakt FREMAN liefst dergelijke werken op bestelling, zodat hij zijn kunst aanpast aan de omgeving. Op die manier kan het kunstwerk niet anders dan tot het interieur behoren.

Een voorbeeld hiervan is 'Symfonie in de Nacht', bedoeld te hangen in een trapzaal werd de schilder gegrepen door de gedachte dat de trap leidt naar de slaap, droom en nacht. Dit alles wordt in diepgaande kleuren weergegeven op een donkergroene fond bezaaid met drie maansikkels, zodat men duidelijk de niet-werkelijkheid, maar het fantastische aanvoelt. Even fantasierijk zijn ook de overige stukken die zonder meer direct bevalen en geen verduidelijking vragen.

Zijn werken in verband met antieke kunst zijn meesterlijke verwezenlijkingen door iedereen aanvaard.

De stillevens zijn levendige stukjes even kleurrijk als de panelen, doch met een natuurlijke vorm der voorwerpen. 'Huiselijk Genot' wordt in de Volksgazet beschreven als volgt: 'niettegenstaande een overdreven coloriet geeft het een gezellige huiselijke sfeer weer.' Even zeer fijn van kleur is 'Panorama op Hoegaarden' en zoals in Het Laatste Nieuws gezegd wordt: 'Zijn doeken vallen op door een warm kleurengamma en sterke belichting.' 'Droom en de Toekomst' is hiervan een goede uitbeelding.

In een gesprek met de schilder vernamen we dat hij zijn stillevens tracht te gebruiken als schakel voor het publiek naar het moderne.

Iemand die een stilleven bewondert moet evenzeer bekoord worden door de kleuren van zijn composities. In die zin zal FREMAN 67 zeker een stukje bijgedragen hebben tot de culturele opvoeding van het Hoegaardse publiek. Het is een succes geworden zodat wij FREMAN nog veel degelijke schilderwerken zien maken in de toekomst.

STREANNAM YDDERF

In zijn beroeps carrière was Freddy leraar plastische kunsten en wetenschappelijk tekenen, vooral aan de Provinciale Normaalschool, eerst in het middelbaar en dan 15 jaar als lesgever aan het regentaat. Hij maakte nog de overstap mee naar Groep T in Leuven, maar kon met pensioen op 55-jarige leeftijd.

Hij heeft veel kunstwerken gemaakt onder de naam Freman, enkele keren geëxposeerd, maar in eerste instantie was hij leraar. Regelmatig maakte hij pentekeningen en schetsen. Ook affiches ontwerpen en realiseren lag hem. Schilderen, daar had hij de laatste jaren geen tijd meer voor.

Verschillende keren exposeerde hij in 't Nieuwhuys en recentelijk in Mariadal en de Gazet van Hoegaarden.

Freddy was zeer actief in het verenigingsleven. Hij was bij de eersten om mee onze heemkring te leiden in 1965. Zijn eerste tentoonstelling realiseerde hij in 't Nieuwhuys in 1967; hij toonde er zijn werken en in Alpaidis nummer 11 (1967) schreef hij een korte levensschets en een recensie bij zijn eigen tentoonstelling. Toen hij in de politiek ging en als gemeenteraadslid werd verkozen nam hij noodgedwongen

ontslag als bestuurslid in onze kring. Dat waren toen nu eenmaal de regels, wat Freddy niet verhinderde loyaal te blijven meewerken.

Zijn levenswerk was misschien wel jeugdhuis 'de Klup' waarvan hij van 1976 tot 2006 voorzitter was. Onder zijn leiding werd het jeugdhuis helemaal verbouwd, werden er een massa activiteiten georganiseerd en werd het jeugdhuis a-politiek gemaakt.

In december 2018 nam Freddy afscheid van de gemeentepolitiek, nadat hij 42 jaar onafgebroken mandataris was, 36 jaar als gemeenteraadslid en de jongste 6 jaar als OCMW-raadslid. 'Jammer dat ik steeds in de oppositie zat en dat is uiteraard niet prettig. Ik was in 2008 wel enkele keren voorzitter van de gemeenteraad, tijdens de ziekte van de toenmalige burgemeester Frans Huon.' Freddy Mannaerts kwam in 1976 in de politiek. Hij was achtereenvolgens raadslid voor PVV, Hoegaarden 2000,

VLD en Open VLD, steeds bij de liberalen.

Gaston Hendrickx, ook sinds 1976 bij de liberalen en gemeenteraadslid getuigt: *'Freddy was zeer bekommerd om Hoegaarden, en vooral voor de Tuinen en het Kapittelhuis. Hij heeft er mee voor gezorgd dat het in orde kwam. Freddy was zeer verdraagzaam en altijd bereid tot bemiddeling. Hij probeerde steeds alle partijen te verzoenen. Hij was ook goed bevriend met kopstukken uit andere partijen, zoals indertijd Frans Huon.'*

†

Leraar Plastische Kunsten PNT & Groep T Leuven
Kunstenaar "Freman" in Hoegaarden
Gemeenteraadslid 1977 - 2012
OCMW-raadslid 2013 - 2018
Bestuurslid OPEN VLD 1976 tot heden
Voorzitter van Jeugdhuis De Klup 1976 - 2006
en nadien Erevoorzitter
Trouw lid van het Sint-Gorgonius kerkkoor
Gewezen reisleider en gids Ornnia Travel

De plechtige uitvaartliturgie, waarop wij u uitnodigen, zal plaatshebben in de parochiekerk van Sint-Gorgonius te Hoegaarden, op **VRIJDAG 3 MEI 2019 om 10.30 uur** gevolgd door de teraardebestelling op de begraafplaats aldaar.

Gelegenheid tot groeten op **donderdagavond van 19 tot 19.30 uur** in het uitvaartcentrum Rummens, Aarschotsesteenweg 50-60 te Tienen.

Met dank aan zijn trouwe vrienden en goede buren voor hun steun.

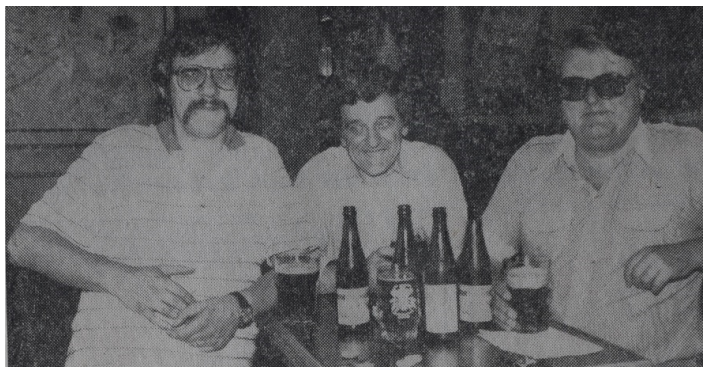
RUST ZACHT PETER...
 MAAK NOG VELE MOOIE TEKENINGEN IN HET PARADIJS... Manon

Online condoleren: www.begrafenissen-rummens.be

Rouwadres:
Familie Mannaerts,
p/a uitvaartcentrum Rummens,
Aarschotsesteenweg 50-60
3300 Tienen

Begrafenissen en drukwerk Rummens Tienen - 016/81.22.61
Stiers Budingen - 011/58.78.20

A black and white sketch of St. Gorgoniuskerk in Bergen aan Zee. The church features a tall, square tower with a cross on top and a smaller, gabled roof section to the right. The drawing is signed 'Paddy Mounaerts 91' in the bottom right corner.

Meesterbrouwer Pierre Celis, samen met de kunstenaars UBRT (links) en Freman (rechts) voor een stevige pint Hoegaards bier
(*krantenartikel HLN, volgende pagina*)

Bestendige tentoonstelling in De Kluis

Hoegaarden

De ontvangstzaal van De Kluis te Hoegaarden is een lokaal dat zeker de moeite loont om bezocht te worden.

Brouwer Pieter Celis, die met zijn brouwerij in de ambachtelijke richting wilde werken, heeft al heel wat bezoekers in de Kluis ontvangen. Daarom wilde hij van het lokaal op de derde verdieping iets speciaal en sfeervol maken, waar de bezoekers op het einde van hun rondleiding rustig alle Hoegaardse bieren zouden kunnen proeven. Hij nam contact op met de schilders Freddy en Hubert Mannaerts, toevallig twee neven, om deze ruimte op te frissen.

Hubert, UBRT, maakte één verplaatsbare olieverftekening, terwijl Freddy (Freman) tien fresco's schilderde.

Toen Pieter Celis in 1979 contact nam met UBRT was de bedoeling een overzicht te geven van alle brouwerijen van Hoegaarden.

UBRT begon met de voorbereiding ervan, maar aangezien die niet scheen te vlotten nam de brouwer contact op met Freman.

UBRT probeerde daarna in zijn ene gekleurde olieverftekening een samenvatting te brengen van al zijn voorbereidingen. Het schilderij van 3m.50 X 1m.25 brengt een humoristisch en ironisch panorama van Hoegaarden, met zinsspelingen op allerlei lokale conflicten, politieke toestanden enz...

Als grote lijn dwars doorheen het kunstwerk loopt de Nermbeek, met langs deze waterloop brouwerij Lories, brouwerij De Kluis, de likeurstokerij, het Paenhuys, de eerste brouwerij P. Celis en de

oude brouwerij Tomsin. Daarnaast worden nog een paar gebouwen als klooster Mariadal, de kerk, museum «'t Nieuwhuys», café «de Kluis» en de veelbesproken sporthal afgebeeld.

UBRT schilderde ook een aantal jaarlijks weerkerende activiteiten uit het dorp, als de braderie, de palmprocessie, volksspelen door het museum, een voetbalwedstrijd tussen SC Hoegaarden en Klup Hoegaarden (uitslag 5—5) met een verwijzing naar de 5 geslachten van de gemeente, een fietskoers, een optreden van de klupvolksdancers, het Paenhuysfestival en een paardenturnooi.

UBRT tekende de stoet 1000 Jaar Hoegaarden, voorafgegaan door de Melomanen van de Grote Gete, gevolgd door een auto met daarin de burgemeester en schepenen, die een aanhangwagen met de gemeenteraad voorbij het museum trekt.

De volledige schildersschool van Hoegaarden alsook de luchtballon van Paul Bosteels, worden ook in het geheel ingelast. Tal van andere anecdotes worden uitgebeeld en UBRT zal met plezier de mensen hierover uitleg geven.

Toen Pieter Celis Freddy Mannaerts vroeg of hij de muurpanelen van zijn brouwerij wilde beschilderen, vroeg Freman 14 dagen bedenktijd omdat hij als voorzitter van «de Klup» en als gemeenteraadslid al voldoende werk had.

Toch vond hij de tijd om tien olieverftekeningen te maken in sepiakleur, met een gemiddelde afmeting van 1m.55 X 1m.40.

Het werden ditmaal geen humoristische tekeningen maar een sfeerbeeld van de gemeente Hoegaarden. Aan de wand met gezicht

op Tienen maakte hij vier schilderijen: een typische Hoegaardse bierdrinker met aarden pot en ton, een reconstructie van een Hoegaardse brouwerij, een gezicht op de Doelstraat en een welkomstekening met Hoegaardse bierstoep en potten.

Aan de binnenmuur kwamen nogmaals zes schilderijen: de vlooienskapel van Rommersom, het gemeenteplein met de kiosk en de vroegere afspanning «Rust op den Berg», de kerk van Meldert en de kerk van Outgaarden.

Een typisch beeld uit de oude brouwerij Celis en een perkamentvel met de in 1980 bestaande Hoegaardse bieren, nl. Hoegaard, Vader Abt, Grand Cru en Kluisenaar, sluiten de collectie af. Freman had in 80 ook het etiket van de toenmalige Kluisenaar ontworpen.

Dit werk nam ongeveer drie maanden in beslag. «Tijdens de schilderwerken kwamen verscheidene groepen op bezoek en na een paar pinten werd het schilderen dikwijls moeilijk», aldus Freman.

UBRT daarentegen kon zijn schilderij bij hem thuis afwerken. In 1980 exposeerde Freman in «'t Nieuwhuys» waar hij verschillende olieverftekeningen in dezelfde stijl tentoonstelde; ook in de ingangshal van het museum hangt zo'n tekening.

Twee jaar later, in 1982, heeft brouwerij «de Kluis» vooral mensen van buiten Hoegaarden aange trokken. De bevolking van Hoegaarden kan altijd in de brouwerij terecht voor een bezoek, met als slot de degustatie van Hoegaardse bier in de ontvangstzaal.

Daar kan iedereen deze unieke tentoonstelling, waarop De Kluis fier is, bewonderen. — Hi.

Terug naar Julius in het Kluisveld

HOEGAARDS ERFGOED · WOENSDAG 20 FEBRUARI 2019 · 1 gelezen

Vzw Hoegaards Erfgoed kwam tussen bij de archeologische dienst Portiva en het gemeentebestuur, voor de conservatie van de gallo-romeinse mozaïekvloer uit de villa op de Blotenberg. Die is in 1982 opgegraven en sindsdien bewaard in het gemeentelijk depot. Na restauratie kan hij worden geëxposeerd in zaal Grand Cru, in het gemeentehuis, naast andere relictien uit de opgravingen in Meer, Goudberg, Kluisveld, Blotenberg... Het gemeentebestuur bouwt die zaal verder uit als een archiefkamer, open voor alle gebruikers, en tegelijk nuttig als expozaal (bv. met Palmzondag). Streefdatum: november 2018.

In de voorbereiding voor dit dossier maakte mevrouw Anne-Marie Huon-Peeters ons nuttige informatie over over de stand van de archeologische opgravingen door archeoloog Marc Meurrens en medewerkers in 1979-82. Tot nu ontbrak het meeste fotomateriaal en was het moeilijk om de exacte plaatsen aan te duiden. De KU-Leuven ("Bodemschatten in Oost-Brabant"), het provinciebestuur (de hsl-site, de Vlaamse Landmaatschappij) publiceerden hierover gedeeltelijk. Portiva, met Tom DeBruyne en medewerkers, werkt nu aan een waardevolle aanvulling.

Wie de opgravingen binnen het programma "Duizend jaar Hoegaarden," kon volgen, herinnert zich de materiële vondsten én allicht ook "Het Lijk van het Kluisveld". Op bijgaande foto, van de hand van Marc Meurrens, is het slachtoffer te zien. De villa uit de 2de eeuw na Christus is vermoedelijk in de tweede helft van die eeuw vernield bij de inval van Germaanse stammen rond 170. "Het noodgraf dat in de onmiddellijke nabijheid van de kelder werd gevonden, is waarschijnlijk dat van een van de slachtoffers", aldus Meurrens in 1982. "Het anthropologisch onderzoek heeft immers uitgewezen dat de man uit het graf op een gewelddadige manier om het leven kwam."

In die periode van het onderzoek in het Kluisveld, brouwde Pierre Celis een nieuw bier, met een Romeins etiket. Omdat het niet César mocht heten, werd gekozen voor de naam Julius. Het bestaat ook vandaag nog, al wordt het nu door ABInbev elders gebrouwen.

De anonieme man van het Kluisveld noemen we daarom Julius. (rb)

Er komt een dag van Toerisme Hoegaarden met fietsroute enz. rond Romeinen op 17 nov. 2019

Wat te denken over deze Luikse prinsbisschop die tenslotte ook heerste over Hoegaarden? en wat over de nauwkeurigheid van auteurs?

‘DE BISSCHOP VAN Luik Hendrik van Gelre, een broer van de Gelderse Graaf Otto die de bijnaam van „de Paardevoet” had, was een merkwaardig, om niet te zeggen hoogst merkwaardig man. Het bisdom Luik vertegenwoordigde in de tijd van deze Hendrik — dat was in de tweede helft van de dertiende eeuw — ook een belangrijke staatkundige macht, want het was een zelfstandig prinsbisdom waarvan de oppervlakte aanzienlijk groter was dan het tegenwoordige bisdom. Deze samenkoppeling van het wereldlijk en geestelijk gezag had noodlottige gevolgen. Het prinsbisdom, dat een begerenswaardige bondgenoot in de machtsstrijd uit die dagen was, was doorlopend in beroering door politieke intriges. En de prins-bisschoppen die het bestuurden, waren dikwijls meer werelds gezagdrager dan geestelijk herder en gedroegen zich allesbehalve als een bisschop.

Hendrik van Gelre maakte het echter meer dan bont. De kanunniken van het bisdom, die blijkbaar reeds enig denkbeeld hadden wat hun te wachten stond als deze Gelderse gravenzoon hun bisschop werd, hadden lang geaarzeld met hun keuze. Maar Hendrik had machtige vrienden, onder andere de roomse koning Willem II van Holland, de enige graaf uit het Hollandse Huis die kandidaat-keizer van het Heilige Roomse Rijk is geweest. En na een aantal woelige kapittelvergaderingen werd hij op 10 oktober 1247 toch tot bisschop van Luik gekozen....

*Het voorgevoel had de kanunniken niet bedrogen. Hendriks bestuur van het bisdom werd een dictatuur van willekeur en zijn persoonlijke levenswijze werd een publiek schandaal. Desondanks heeft hij zich nog zevenentwintig jaar weten te handhaven, tot hij in 1274 op het Concilie van Lyon door de Paus van de bisschoppelijke waardigheid vervallen werd verklaard. Hendrik was gedwongen Luik te verlaten, maar hij zette de strijd tegen de Luikenaren voort. Gebrandmerkt door de pauselijke banvloek leefde hij verder het leven van een adellijke vagebond. Hij wist op een nacht zijn opvolger op de bisschopszetel, bisschop Jean d’Enghien te ontvoeren. **De volgende morgen werd deze bisschop stervende aangetroffen bij de poort van een klooster bij het dorpje Hoegaarden, ten zuiden van Tienen in de Kempen**⁹. De Luikse edelen zwoeren wraak. En op een van zijn strooptochten in het Luikse werd Hendrik in de omgeving van Franchimont, ten noorden van Spa, overrompeld en vermoord. Zijn stoffelijk overschot werd begraven in het bos te Montfort bij Roermond. Het is later, nadat de pauselijke banvloek was opgeheven, in de Roermondse Munsterkerk, waar het praalgraf van de ouders van Hendrik van Gelre was, bijgezet. Toen de grafelijke graftombe tijdens de kerkrestauratie in 1876 geopend werd, werd daarin een schedel aangetroffen met aan de achterkant een gat, dat volgens het onderzoek door deskundigen tijdens ’t leven ontstaan moet zijn door een slag of stoot met een hard voorwerp. Aangenomen wordt nu, dat dit de schedel van de tragische prins-bisschop Hendrik van Gelre is geweest.*

Er zou geen aanleiding bestaan om over het weinig appetijtelijke leven van deze dolle Hendrik te praten als hij niet de stichter van het Huys van Montfort, het oud middeleeuwse kasteel bij het dorp Montfort tussen Echt en St. Odiliënberg, was. Daarom is op hem het „van de doden niets dan goed” niet van toepassing. Over deze Hendrik, die zich zelf eerst na zijn afzetting als bisschop niet meer graaf van Gelre maar Hendrik van Montfort ging noemen, wordt uitvoerig verteld in nummer 18 van de Gulden reeks van Limburgse Monumenten — het boekje „Het Huys van Montfort”, geschreven door A. H. Simonis uit Sittard. We hebben al meermalen de aandacht gevraagd voor het voortreffelijke werk, dat door de Stichting tot instandhouding van voortbrengselen der gewestelijke bouwkunst in Limburg (Restauratiestichting Limburg) door

⁹ Hoegaarden liggend in de Kempen! en het klooster kwam er pas in de 15de eeuw!

het uitgeven van deze fraaie boekjes over Limburgse kerken, kastelen, oude dorpen en steden enz. wordt verricht. Dit nieuwe boekje is stellig een van de beste — en dat is dan niet als een vriendelijke gemeenplaats bedoeld — uit de tot nu toe in de Gulden Reeks verschenen korte kronieken. Er is in een klein bestek een aanzienlijke hoeveelheid historisch materiaal verwerkt en dat is grondig en met zorg gebeurd, zoals het boekje ook met zorg en aangenaam leesbaar is geschreven.

De burcht van Montfort vervulde in Hendriks tijd de rol van een grensvesting, want het lag aan de zuidgrens van het Overkwartier van het graafschap Gelre als een bolwerk tegen de expansiedrang der hertogen van Brabant. Het kasteel Montfort en het Limburgse dorp van die naam, dat thans ongeveer 2600 inwoners telt, zouden genoemd zijn naar een andere bezitting van Hendrik, het vestinkje Montfort (Sterke Berg) in het Luikse. En hij zou het kasteel gebouwd hebben met bouw materiaal dat hij te Maastricht gestolen had. De **kroniek van Hocsemius**¹⁰, die uit de dertiende eeuw dateert en dus in de tijd van Hendrik is geschreven, verhaalt hoe deze Gelderse gravenzoon, toen hij als prins-bisschop van Luik oorlog voerde tegen de hertog van Brabant, in Maastricht een verdedigingstoren der Brabanders op de rechteroever van de Maas zou hebben gesloopt. Hij liet het bouw materiaal, dat de toren hem opleverde, over de Maas naar Linne en van daar naar Montfort brengen, ter afwerking van de hoektorens en de zware schildmuur van zijn nieuwe kasteel.

En na het lezen van Hendriks ruige heldendaden klinkt dit bijzonder geloofwaardig. Het zou een duistere grap zijn, die precies bij zijn levenspatroon past. Maar ge kunt het allemaal veel beter zelf lezen in het boekje van Simonis, dat echt de moeite waard is en een aantrekkelijk bezit vormt.'

Limburgsch dagblad 20-03-1962

23

Hendrik III van Gelre (gestorven in de buurt van Theux, 23 april 1285) was de 44e bisschop van Luik van 1247 tot 1274. Hendrik was zoon van Gerard III, graaf van Gelre, en van Margaretha van Brabant. Hij was Domproost te Utrecht en proost te Xanten voordat hij in 1247 tot bisschop van Luik werd benoemd. Zijn ambtstermijn werd gekenmerkt door verschillende burgeroorlogen waardoor hij tegenover de burgerij van de steden kwam te staan. In 1267 belegerde hij Maastricht. Hij verwoestte er de Maasbrug en een grote verdedigingstoren in Wyck, die door Dirk II van Valkenburg met driehonderd man werd verdedigd. Met de stenen van de verdedigingstoren zou hij kasteel Montfort hebben gebouwd. Hij werd afgezet door het concilie van Lyon in 1274. Hij stierf in 1285 aan de voet van het Kasteel van Franchimont aan het hoofd van een bende plundersers waarvan hij de aanvoerder was geworden.

¹⁰ Jan van Hocsem leefde van 1288 tot 1348, en schreef zijn kroniek in de 14de eeuw!

Retouradres
Billen Raymond
Kalverstraat 24
3320 HOEGAARDEN

Driemaandelijks tijdschrift P802006
Afgiftekantoor 9550 HERZELE
juni, juli, augustus 2019

Met dank aan onze steunende leden:

Pasama bvba	Belfius Tienen-St.-Truiden	Hendrix-Gevens
Branson-Collin	Certo bvba, Boutersem	Janssens (OPS Moja) Monica
Gustave Vander Velpen-Horions	Notaris Marc Van Nerum	Taverniers J.-P., burgemeester
Ausloos Christiane	Collaers Ph	

Inhoud Alpaidis 55ste jaargang, nr. 215, 2/2019

- Editoriaal
- De molenaars/restaurateurs en de watermolen van Hoksem worden genomineerd op 15 juni 2019 te Kortemark
(*Raymond Billen, Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- Welgemeende gelukwensen aan Dr. Frans Doperé voor zijn standaardwerk 'Dater les édifices du Moyen Age par la pierre taillée'
(*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- Auteur Gaston Durnez brengt in zijn jongste boek "Een mens is maar een wandelaar" (Davidsfonds, 2018) een hulding van wijlen Pierre Celis in herinnering.
(*Raymond Billen, Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- De jaarboeken van de HHK, Hoegaardse heemkundige kring (1982-1991)
(*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- Een korf herinneringen aan het rijkelijk gevulde leven van Freddy Mannaerts (1945-2019) 'Eens Hoegaardier – altijd Hoegaardier – voor iedereen Hoegaardier'
(*Christian Hennuy, Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- Terug naar Julius in het Kluisveld, met een fietsroute enz. rond Romeinen (17.11.2019)
- Wat te denken over deze Luikse prinsbisschop die tenslotte ook heerste over Hoegaarden? en wat over de nauwkeurigheid van auteurs?

Het lidgeld bedraagt 15 euro/jaargang

Wie minimum 50 euro stort wordt steunend lid, met vermelding in ons tijdschrift

Wie 5 euro betaalt wordt lid van de heemkring zonder tijdschrift

Ons rekeningnummer : BE23 3630 8110 6891

BIC begunstigde: BBRUBEBB

Bezoek ons ook op facebook

Inlichtingen: Diane Nitelet, nitelet.di@telenet.be 0496/203 997
e-mail: raymondbillen52@gmail.com 016/767 186
e-mail: dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Hoegaardse Heemkring: Hoegaards Erfgoed vzw

Georges Stienlet (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)

Diane Nitelet, Bart Hendrix, Wasily Pedjko, Bouthé Irène, Maurice Dodion, Noël Verlaers en Raymond Billen